

Itamar Vieira Junior (Salvador, Brasil, 1979) és escriptor, geògraf i també doctor en estudis ètnics i africans i membre d'INCRA, l'òrgan estatal responsable de la reforma agrària del Brasil. Lluita de manera activa per una divisió de la terra més equitativa i ha dedicat part de la seva vida a l'estudi de les quilomboles, les comunitats afrobrasileres formades per descendents d'esclaus fugitius. És autor dels reculls de contes *Dias* (2012), *A oração do carrasco* (2017, guanyador del Premi Humberto de Campos que atorga la Unió d'Escriptors Brasilers) i *Doramar ou a Odisseia* (2021). *Arada torta*, la seva primera novel·la, es va convertir en tot un fenomen al Brasil i va obtenir el Premi LeYa 2018 i els premis Oceanos i Jabuti 2019, i s'està traduint a més d'una dotzena de llengües.

Pere Comellas Casanova va néixer a Cal Rosal, al Berguedà, l'any 1965. Va estudiar biblioteconomia i portuguès. Treballa a la Universitat de Barcelona. Forma part del Grup d'Estudi de Llengües Amenaçades, dirigit per M. Carme Junyent. Creu que les teories i reflexions sobre la traducció literària són, encara que a vegades no ho sembli, molt útils, i ajuden a aprendre l'ofici i a millorar. També creu que el més important d'una traducció literària és que sigui literària, més que no pas que sigui igual que l'original, cosa que d'altra banda és del tot impossible. Finalment, està convençut que la traducció és la cosa més important del món, perquè és l'única manera de construir una literatura universal i perquè demostra dia rere dia, i malgrat totes les mancances i frustracions, que qualsevol llengua conté potencialment tota l'experiència humana.

Ha traduït autors com Eça de Queirós, Moacyr Scliar, Paulina Chiziane, José Eduardo Agualusa, Fernando Pessoa, Baltasar Lopes, Érico Veríssimo, Bernardo Kucinski, Nathacha Appanah, Edgar Morin, Helena Marques, Gonçalo M. Tavares, Mia Couto i algun altre.

Miguel Sanches Neto, escriptor i crític literari – «Amb aquest material tan sòlid, Itamar Vieira Junior ha construït una novel·la important que reesitua la literatura brasilera contemporània.»

Irândhir Santos – «L'esquena amarada de suor de les treballadores del camp amb els peus enfonsats en un passat esclavista. Aquest és el cos d'*Arada torta*, que vaig abraçar mentre el llegia i que, quan vaig acabar, se'm va fer difícil de deixar anar.»

Joana Matos Frias, membre del jurat del Premi Oceanos – «*Arada torta* és una novel·la excepcional i captivadora perquè és alhora absolutament local i absolutament universal. Fruit d'una escriptura tan clara que sembla que amagui la seva enorme complexitat, *Arada torta* compleix amb un propòsit que molts pocs han pogut aconseguir: és un llibre per ser llegit per tots els lectors.»

Secretaria de Cultura de São Bernardo do Campo – «Una obra polifònica, marcada per les històries de les germanes Bibiana i Belonísia i d'una entitat encantada, veus femenines que expressen records col·lectius i angoixants de les desigualtats racials, socials i de gènere, i que també evoquen la resistència ancestral de les quilombolas, les seves lluites i els vincles amb la terra.»

Ana Bárbara Pedrosa, *Revista Pessoa* – «Una obra bella, poderosa i commovedora, que ens presenta una ficció imponent amb una simplicitat que turmenta.»

Leonardo Campos, *Plano Crítico* – «*Arada torta* és un dels millors textos literaris de l'actualitat, i ja ha agafat un bon lloc

per ser canonitzat en el futur com a part de la nostra història literària.»

Bruno Meyerfeld, *Le Monde* – «Les primeres pàgines d'*Arada torta* són representatives de tota la resta: d'una intensitat i poesia excepcionals.»

Ernesto Londoño, *The New York Times* – «Una veu que destaca entre els autors negres de l'escena literària brasilera més recent, amb una obra imaginativa i memorable que ha sigut un èxit de vendes i, alhora, aclamada unànimament per la crítica.»

Sílvia Souto Cunha, *Visão* – «Un debut esperançador, amb una primera novella que és tota una cosmovisió amb un registre aparentment senzill.»

Itamar Vieira Júnior

Arada torta

Traducció del portuguès de Pere Comellas Casanova

ANTÍPODA, 76

EDICIONS DEL PERISCOPI

Títol original: *Torto arado*
© Itamar Vieira Junior i Leya SA, 2018

Primera edició: maig del 2023

© de la traducció: Pere Comellas Casanova, 2023
© de la il·lustració de la coberta: Núria Solsona
© de la fotografia de l'autor: Uendel Galter
© d'aquesta edició: Edicions del Periscopi SLU, 2023

Publicat per Edicions del Periscopi SLU
info@periscopi.cat | Web: www.periscopi.cat
Facebook: www.facebook.com/Periscopi
Twitter: twitter.com/Ed_Periscopi
Instagram: @edicions_del_periscopi

Impressió: Romanyà Valls, Capellades

Imprès a Catalunya – *Printed in Catalonia*

Edició a càrrec d'Aniol Rafel, Andrea Rovira i Marta Rubirola
Maquetació: Tono Cristòfol Casadesús
Correcció: Rudolf Ortega, Òscar Lozano i Núria Saurina Eudaldo
Disseny de la col·lecció i interiors: Tono Cristòfol Casadesús

Aquest llibre s'ha imprès amb un paper offset cru de noranta grams i ha estat compaginat amb la tipografia Caslon Pro en cos 12.

Dipòsit legal: B 5925-2023
ISBN: 978-84-19332-33-2

Obra publicada com o apoio da Fundação Biblioteca Nacional / Ministério da Cultura do Brasil e do Ministério das Relações Exteriores.

Aquesta obra s'ha publicat gràcies al suport de la Fundació Biblioteca Nacional /
Ministeri de Cultura de Brasil i el Ministeri de Relacions Exteriors.

BIBLIOTECA NACIONAL

MINISTÉRIO DAS
RELAÇÕES EXTERIORES

Tots els drets reservats. Queda rigorosament prohibida, sense l'autorització escrita dels titulars del copyright, sota les sancions establertes per la llei, la reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol mitjà o procediment, inclosos la reprografia i el tractament informàtic, i la distribució d'exemplars mitjançant el lloguer o préstec públics.

Al meu pare

La terra, el blat, el pa, la taula, la família (la terra);
existeix en aquest cicle, deia el pare en els seus
sermons, amor, treball, temps.

RADUAN NASSAR

FIL DE TALL

1

Quan vaig treure el ganivet de la maleta de la roba, embolicat amb un tros de drap vell i llardós, amb taques fosques i un nus al mig, tenia poc més de set anys. La meva germana, la Belonísia, que era amb mi, tenia un any menys. Poc abans d'aquell episodi érem a l'esplanada davant de la casa antiga, jugant amb nines fetes d'espigues de blat de moro collides la setmana abans. Aprofitàvem les pellofes que ja groguejaven per vestir les panotxes, com si fossin roba. Dèiem que les nines eren les nostres filles, filles de la Bibiana i la Belonísia. Quan vam sentir que l'àvia sortia de casa per una banda de l'esplanada, ens vam mirar volent dir que teníem el camí lliure, i tot seguit vam decidir que era l'hora de descobrir què amagava la Donana a la maleta de pell, entre la roba atrotinada que feia olor de saïm ranci. La Donana notava que creixíem i nosaltres, tafaneres, li envaïem l'habitació per preguntar-li sobre les converses que sentíem i sobre les coses que no sabíem, com ara els objectes de dins de la seva maleta. El pare o la mare ens renyaven a tota hora. La meva àvia, concretament, només ens havia de mirar amb fermesa per

fer-nos venir esgarriances i escalfor a la pell, com si ens haguéssim acostat a una foguera.

Per això, en veure-la sortir, vaig mirar la Belonísia. Decidida a remenar-li les coses, no vaig dubtar a caminar de puntetes cap a l'habitació, per obrir la maleta de pell envellida, tacada i amb una bona capa de pols acumulada. La maleta, durant tota la nostra existència fins llavors, era a sota el llit. Jo mateixa vaig tornar a la porta per espilar l'esplanada i veure l'àvia Donana arrossegant els peus en direcció al bosc que hi havia més enllà del fruiterar i de l'hort, més enllà del galliner amb les seves barrelles velles. En aquell temps vàiem sovint l'àvia que parlava tota sola, que demanava coses estranyes, com ara que algú —que no vàiem— no s'acostés a la Carmelita, la tia que no havíem conegut. Demanava a aquell mateix fantasma que habitava els seus records que no s'acostés a les nenes. Era una profusió de xerrameca inconnexa. Parlava de gent que no vàiem —els esperits— o de gent de qui gairebé mai sabíem res, parents i comares distants. Ens vam acostumar a sentir parlar la Donana per casa, a sentir-la a la porta del carrer, quan se n'anava al camp, a sentir-la al pati, com si conversés amb les gallines o amb els arbres secs. La Belonísia i jo ens miràvem, rèiem sense escarafalls i ens hi acostàvem sense que se n'adonés. Fèiem veure que jugàvem amb alguna cosa per allà a prop només per escoltar-la, i després amb les nines, amb les bèsties i les plantes, repetíem el que la Donana havia dit com si fos una cosa seriosa. Repetíem el que la meva mare deia flui-xet al pare, a la cuina. «Avui xerra molt, cada dia parla més tota sola.» Al pare li feia recança admetre que la meva àvia presentava senyals de demència, deia que tota la vida la seva mare havia parlat amb ella mateixa, tota la vida havia

repetit distreta resos i encanteris, tal com feia amb els pensaments.

Aquell dia vam sentir la veu de la Donana que s'allunyava pati enllà, entre l'escataineig i el cant dels ocells. Era com si alguna cosa s'endugués lluny els resos i les sentències que proferia, i que per a nosaltres moltes vegades no tenien cap sentit, com si se'ls endugués l'alè de les nostres respiracions ansioses per la transgressió que estàvem a punt de cometre. La Belonísia es va ficar sota el llit i va estirar la maleta. La pell de pècari que tapava les imperfeccions del terra es va encongir sota el seu cos. Vaig obrir la maleta tota sola, sota els nostres ulls lluminosos. En vaig treure unes quantes peces de roba antigues, atrotinades, i unes altres que encara conservaven els colors vius que irradiava la llum del dia sec, llum que mai no he sabut descriure de manera exacta. I enmig de la roba mal plegada i desendreçada hi havia un drap brut que embolicava l'objecte que ens va cridar l'atenció, com si fos la joia preciosa que la nostra àvia guardava amb tot el seu secret. Vaig ser jo qui va desfer el nus, atenta a la veu de la Donana, que encara era lluny. Vaig veure els ulls de la Belonísia que espurnejaven amb l'esclat del que descobríem com si fos un regal nou, forjat d'un metall acabat de treure de la terra. Vaig alçar el ganivet, que no era gros ni petit, davant dels nostres ulls, i la meva germana em va demanar que l'hi deixés agafar. No l'hi vaig deixar, jo el miraria primer. El vaig olorar, i no feia la pudor rància de les coses que guardava la meva àvia, no estava tacat ni ratllat. La meva reacció en aquell moment era explorar al màxim el secret i no deixar passar l'oportunitat de descobrir la utilitat de la cosa que em brillava a les mans. Hi vaig veure part de la meva cara reflectida com en un mirall, com

també hi vaig veure la cara de la meva germana, més lluny. La Belonísia va provar de prendre'm el ganivet de les mans i jo vaig recular. «Deixa-me'l agafar, Bibiana.» «Espera't.» Va ser llavors quan em vaig ficar el metall a la boca, de tantes ganes que tenia de sentir-ne el gust, i gairebé alhora ella em va prendre el ganivet de manera violenta. Els ulls se'm van omplir de perplexitat, vidriosos en els ulls de la Belonísia, que ara també es ficava el metall a la boca. Al gust de metall que em va quedar al paladar s'hi va afegir un gust de sang calenta, que em rajava pel cantó de la boca mig oberta i em començava a degotar de la barbata. La sang va anar tenyint de nou el drap llardós i ple de taques fosques que embolicava el ganivet.

La Belonísia també es va treure el ganivet de la boca, però s'hi va ficar la mà com si volgués agafar alguna cosa. Els llavis li van quedar tenyits de vermell, jo no sabia si havia sigut l'emoció de sentir la plata, o si, igual que jo, s'havia fet una ferida, perquè també en sortia sang. Vaig provar d'empassar el que vaig poder, la meva germana també es fregava de pressa la boca amb la mà, els ulls amarats i estrets, intentant allunyar el dolor. Vaig sentir les passes lentes de la meva àvia que cridava la Bibiana, que cridava en Zezé, la Domingas, la Belonísia. «Bibiana, no veus que se't cremen les patates?» Se sentia olor de patata cremada, però també se sentia olor de metall, olor de la sang que m'amarava la roba i la de la Belonísia.

Quan la Donana va apartar la cortina que separava la cuina de l'habitació on dormia, jo ja havia agafat el ganivet de terra i l'havia embolicat de qualsevol manera en el drap xop, però no havia pogut empènyer la maleta de pell altra vegada cap a sota el llit. Vaig veure la mirada ombrívola de

la meva àvia, que va deixar caure la seva mà grossa damunt del cap de la Belonísia i del meu. Vaig sentir la Donana que preguntava què hi fèiem, allà, per què la seva maleta era fora de lloc i d'on sortia aquella sang. «Parleu», va dir, i ens va amenaçar d'arrencar-nos la llengua, que, ella encara no ho sabia, ja era en una de les nostres mans.